

Israëlzondag 7 mei 2017

Guess who's coming to dinner

1. Inleiding

U hebt het misschien ook al gehad: bij een ontvangst van familie bij u thuis blijkt ineens een van de neefjes vegetarisch geworden te zijn. Zelfs de ouders niet op de hoogte! Of bij een gelijkaardige ontvangst blijkt één van de genodigden geen rauwkost te verdragen. Pijnlijke situaties voor het ontvangend gezin.

In onze gemengde gezinsgroepen aan huis wilden we ook de Joodse leden volwaardig ontvangen. Enige kennis van hun eetgewoonten was daarvoor nodig.

Basis ligt natuurlijk in de Bijbel. In het begin van Genesis is sprake van een vegetarisch patroon. Enkel groenten en fruit was aangewezen. Na Noach – als ook de universele mensheid in het vizier werd genomen – werd ook vlees toegelaten. In het verhaal van de ark is er onderscheid tussen reine en onreine dieren. Van de dieren mag gegeten worden, maar er worden regels opgelegd. Men wil absoluut ‘gorging and carousing’ vermijden, dat men zou ‘schrokken en zwelgen’ zonder respect voor de schepping en de Schepper.

2. Bijbellezingen

- Genesis 9 : 1-6

¹Toen zegende God Noach en zijn zonen, hij zei tegen hen: *‘Wees vruchtbaar en word talrijk en bevolk de aarde. ²De dieren die in het wild leven, de vogels van de hemel, de dieren die op de aardbodem rondkruipen en de vissen van de zee zullen ontzag en angst voor jullie voelen – ze zijn in jullie macht. ³Alles wat leeft en beweegt zal jullie tot voedsel dienen; dit alles geef ik je, zoals ik je ook de planten heb gegeven. ⁴Maar vlees waarin nog leven is, waar nog bloed in zit, mag je niet eten. ⁵En ik zal genoegdoening eisen wanneer jullie eigen bloed, waarin je levenskracht schuilt, wordt vergoten; ik eis daarvoor genoegdoening van mens en dier. Van iedereen die zijn medemens doodt, eis ik genoegdoening. ⁶Wie bloed van mensen vergiet, diens bloed wordt door mensen vergoten, want God heeft de mens als zijn evenbeeld gemaakt.*

- Deuteronomium 12 : 20-28

²⁰⁻²¹Wanneer de HEER, uw God, u de beschikking heeft gegeven over het hele gebied dat hij u beloofd heeft, ligt de plaats die hij zal kiezen om er zijn naam te laten wonen misschien te ver weg. In dat geval kunt u, als u zomaar eens vlees wilt eten, dat toch met een gerust hart doen. U mag runderen, schapen of geiten die u van de HEER hebt gekregen, slachten zoals ik u heb voorgeschreven, en het vlees eten wanneer u wilt, overal waar u woont. ²²Net zoals u gazellen of herten vrijuit mag eten, mag dat ook met zulk vlees, en dat geldt voor iedereen, rein of onrein. ²³Maar wees er wel op bedacht dat u zich van het bloed onthoudt, want bloed is leven; vlees met leven erin mag u niet eten. ²⁴Nogmaals, onthoud u van bloed, laat het als water op de grond weglopen. ²⁵Als u dit ter harte neemt, zal het u en uw nageslacht goed gaan, want dan doet u wat goed is in de ogen van de HEER. ²⁶Maar alle gaven die de HEER toekomen en alles wat u hem hebt toegezegd, moet u meenemen naar de plaats die hij zal uitkiezen. ²⁷Van de brandoffers moet u zowel het vlees als het bloed offeren op het altaar van de HEER, uw God. Bij uw vredeoffers moet alleen het bloed tegen het altaar worden gegoten, en mag het vlees gegeten worden. ²⁸Ga zorgvuldig te werk in alles wat ik u vandaag heb voorgelaten. Daar zullen u en uw nageslacht tot in lengte van dagen wél bij varen, omdat u dan doet wat goed is in de ogen van de HEER, uw God.

- Handelingen 15 : 22-31

²²Daarop besloten de apostelen en de oudsten in overleg met de hele gemeente enkele afgevaardigden met Paulus en Barnabas mee te zenden naar Antiochië. De keuze viel op twee leiders uit de gemeente: Judas, wiens bijnaam Barsabbas luidde, en Silas. ²³Men gaf hun een brief mee met de volgende inhoud:

'Van de apostelen en de oudsten. Aan hun broeders en zusters in Antiochië, Syrië en Cilicië die uit de heidense volken afkomstig zijn: gegroet!²⁴ Wij hebben vernomen dat enkelen van ons u een bezoek hebben gebracht – zonder dat wij hun dat hadden opgedragen – en dat hun uitspraken aanleiding zijn geweest tot verwarring en verontrusting. ²⁵Daarom hebben we eensgezind besloten enkele broeders naar u toe te zenden in het gezelschap van onze geliefde Barnabas en Paulus, ²⁶mensen die hun leven op het spel hebben gezet voor de naam van onze Heer Jezus Christus. ²⁷We hebben Judas en Silas afgevaardigd, en zij zullen de inhoud van deze brief mondeling toelichten. ²⁸In overeenstemming met de heilige Geest hebben wij namelijk besloten u geen andere verplichtingen op te leggen dan wat strikt noodzakelijk is: ²⁹onthoud u van offervlees dat bij de afgodendienst is gebruikt, van bloed, van vlees waar nog bloed in zit, en van ontucht. Als u zich hier aan houdt, doet u wat juist is. Het ga u goed.'

³⁰Ze namen afscheid en vertrokken naar Antiochië, en nadat ze daar de gemeente hadden bijeengeroepen, overhandigden ze de brief. ³¹Toen de brief was voorgelezen, verheugde de gemeente zich over de bemoedigende inhoud.

3. Prediking

Met de keuze van de Bijbelgedeelten willen wij ons buigen over de Joodse wet en meer bepaald over de regelingen van het kasjroet, de regelingen die vooral maar niet alleen het voedsel betreffen. Men kan zich afvragen in welke mate deze ook ons betreffen als wij zeggen dat wij door Jezus gered zijn en niet meer onder de wet zijn. Waar gaat het over? De 'wet' is een woord dat verkeerdelijk legalistisch kan begrepen worden, op zijn Romeins. Deuteronomium zegt het al : de Wet door God gegeven is voor alle omringende volkeren een getuigenis van wijsheid en goedheid. Jezus, de Christus of de Messias (hetzelfde woord in het Grieks of het Hebreeuws) wijst er ons op dat hij niet gekomen is om de wet af te schaffen. Er zal immers zo lang de aarde en de hemel bestaan zelfs niet de kleinste letter van de Wet verdwijnen.

Jezus wijst er ons op in de Bergrede: het gaat er over om achter de 'technische kant' van het gebod op zoek te gaan naar de diepere bedoeling. Als er in de Wet gezegd wordt om niet te doden, dan gaat het niet enkel over het moorden, maar ook het doden met woorden (met uitdrukkingen die 'gewoon' lijken als 'stommerik' of 'je bent dik'... daar kan men zich moeilijk over heen zetten) of na een eed wordt verwacht dat men de waarheid spreekt, dat een ja een ja zal zijn, iets wat ook zonder eed zou moeten.

Wij zien dat achter het verbod om vlees te eten van een varken of van elk ander ongeschikt dier regels schuilgaan van hygiëne maar niet enkel over voeding maar over heel onze manier van leven. Uiteindelijk gaat het over het behouden van onze vrijheid en ons niet slaaf te laten worden van de sigaret, alcohol, sport of wat dan ook. We moeten keuzes kunnen blijven maken. Meester van de situatie blijven. Wij zijn geschapen om vrij te zijn, iets wat Jezus tot in het extreme heeft laten zien door zijn offer aan het kruis en de overwinning op de dood. Aan ons nu om in die vrijheid te blijven staan.

Laat ons over een andere wet spreken: het verbod om bloed te nuttigen. Onmiddellijk wordt duidelijk dat het gaat over het niet nemen van het leven van iemand anders want het bloed staat symbool voor het leven. In de lezing is duidelijk dat het niet alleen gaat over Israël. Zij maakt deel uit van de wetten van Noach, reeds aan Noach gegeven na de zondvloed, zelfs van voor de geboorte van Abraham. Zij is dus gegeven aan heel de mensheid. Niemand Jood of niet-Jood, christen of niet-christen heeft het recht om het leven van een ander te nemen. "Ik eis genoegdoening van mens en dier". Als een gelovige Jood een dier doodt en het bloed laat weglopen op de aarde, belijdt hij dat hij een leven genomen heeft dat hem niet toebehoort en dat hij het daarmee symbolisch teruggeeft aan God.

Maïmonides, één van de grootste rabbijnen, die leefde in het Spanje van de 12de eeuw geeft in zijn 'Sefer Hamitsvoth', 'Het Boek van de Geboden' de volle betekenis van het gebod. Hij gaat zelfs zo ver dat de priester wanneer hij een doodsvonnis uitsprekt tegen een misdadiger ook zelf onzuiver wordt en tot inkeer moet komen, dat ook hij een leven genomen heeft. Hij gaat zelfs nog verder: in deze groep van geboden waar centraal staat dat alleen God meester is van het leven en wij ons niet in de plaats van God mogen plaatsen, zet hij ook geboden dat wij niet een hindernis mogen plaatsen voor een blinde, of het enige kledingstuk van een arme niet mogen nemen als onderpand. Hier zien we duidelijk dat we het domein van de voedingsregels verlaten om uit te komen op het feit dat dit gebod het hele leven aangaat.

Een hindernis opwerpen voor een blinde of het enige kledingstuk van een arme. Eén van deze twee geboden overschrijden is zich meester maken van het leven van onze naaste, dat is als zijn vlees eten met zijn bloed. Een hindernis voor een blinde of een verwensing uitspreken voor een slechthorende, dat is bewust hem of haar doen vallen. Doen wij dat nooit? Wat te denken dan van de vrijheid die wij ons nemen om in onze carrière vooruit te komen. Rond ons zien we genoeg dat men de ander kwaad berokkent om een stuk hoger op de ladder te komen. Dat wordt heel vroeg meegegeven: iemand pesten om zijn pakje chips te kunnen afpakken, of in een rij proberen voor te kruipen, als eerste in een bus of een tram geraken, snel gaan zitten op de laatste vrije plaats of nog snel een laatste artikel kopen. Dat zit in ons dagelijks leven ingebakken. Wij worden opgeroepen om daartegen in te gaan want we kunnen lichamelijke maar ook morele schade toebrengen. De diensten van de psychiatrie krijgen regelmatig te maken met mensen die geknakt zijn in het leven en hun werk verloren hebben door iemand die over hen heen liep, die een depressie doormaken of aan zelfmoord denken.

Een hindernis opwerpen voor een blinde, het enige kledingstuk nemen van een arme, is dat ook niet het domein van het financiële? Kunnen we zomaar geld geven of gelijk wat kopen? Wat dan met een Oosters tapijt, gemaakt door kinderen van 4 à 10 jaar, verkocht door de extreem arme ouders aan hun schuldeiser, terwijl we kunnen verwachten dat die kinderen kunnen sterven voor hun twaalfde? Door zo'n tapijten te kopen, is dat dan ook niet zich meester maken van het leven van die kinderen? Wat te denken van andere goederen zoals kleding of andere hebbelingen, gemaakt door kinderen of gevangenen? Door zulke dingen te kopen zijn wij ons dan ook niet meester aan het maken van hun leven? Of zijn we door voeding te kopen uit derde wereldlanden aan een prijs die de producenten zelfs niet toelaat om te overleven, ons ook niet meester aan het maken over het leven van deze voor ons onzichtbare landbouwers? Wat te denken van samenwerking met een humanitaire vereniging die met het binnengekomen geld wapens koopt? In de wereld van de handel ontbreekt het niet aan voorbeelden waarbij ethische vragen kunnen gesteld worden bij onze manier van consumeren. Meer dan een eeuw geleden werd hier al een begin gemaakt bij de protestantse Nederlander Eduard Douwes Dekker (of Multatuli) die het boek schrijft 'Max Havelaar' en die in Nederlands Indonesië streed voor de plaatselijke landbouwers. Uiteindelijk werd hij vermoord door de koloniale producenten. Daarom werd de naam Max Havelaar genomen als een ethisch label dat de garantie geeft voor aanvaardbare productie van koffie, cacao of andere voeding. Dichter bij ons de Zwitserse zakenman die een akkoord doorgedrukt heeft voor de productie van tapijten waarbij hij enkel tapijten zou afnemen als men kon garanderen dat er geen kinderen jonger dan 16 jaar zouden tewerkgesteld worden en in het bedrijf een alfabetiseringscursus zou opgezet worden.

Natuurlijk kunnen wij niet elke keer als wij iets kopen een enquête doorvoeren, maar het is onze plicht om een minimum aan informatie op te vragen en daarna consequent te handelen.

We zien direct hoe onze wereld er anders zou gaan uitzien als een dergelijke wet niet alleen aan Israël wordt gegeven maar aan iedereen. Wij zijn te klein in onze maatschappij en wij zullen het niet zijn die de wereld gaan veranderen maar wij kunnen invloed uitoefenen op onze omgeving. Veranderingen beginnen altijd bij veranderingen van een man, een vrouw individueel en in de kerk; sommige kerken zijn nu al attent voor de oorsprong van het brood en van de wijn bij het Heilig Avondmaal, bij de keuze van de koffie of bij maaltijden in de gemeente. In de zending zijn er meer en meer die dit thema uitwerken in de ontwikkeling van micro-kredieten ten bate van de landbouw. Deze initiatieven die enkele tientallen jaren geleden begonnen werken nu door in de brede maatschappij. Een handvol missionarissen hebben een

begin kunnen maken in de toepassing van ethische codes. En dat allemaal door gewoon het gebod van het respect van het leven van de andere toe te passen. Eén en ander is dus mogelijk.

Een laatste opmerking: het verbod om het vlees met het bloed te nuttigen, een dier met het leven, dit verbod om zich meester te maken van het leven van een wezen staat in direct verband met God zelf: zoals in Genesis **“Wie bloed van mensen vergiet, diens bloed wordt door mensen vergoten, want God heeft de mens als zijn evenbeeld gemaakt”**. Er wordt ons gezegd dat wanneer wij ons meester maken van het leven van een ander – niet alleen met als gevolg zijn/haar dood maar ook wanneer er onomkeerbare kwetsuur is niet alleen lichamelijk maar ook geestelijk – wij Hem raken, want wij raken aan zijn beeld. Dit is ook zo in positieve zin: als wij in naam van onze God de ander helpen om op te staan, om zich opnieuw ter hand te nemen, wij medewerkers van God zijn omdat wij zijn beeld oproepen in het beeld van de ander. Opent dit geen wegen naar een spannende toekomst? Want dan zullen wij volgens de tekst van Deuteronomium daar goed bij varen.

Hiermee roepen wij u op om stil te staan bij de ethische kant van ons financieel en professioneel leven, maar evenzeer om kleine daden te stellen om het beeld van God in de gekwetste mensen rond ons te herstellen, de man, de vrouw, het kind en de oudere die God ons op onze weg brengt. We zullen brengers van leven zijn, ambassadeurs van de Schepper van het leven.

Amen.

4. Praktische maatregelen bij ontvangst

De regels van het kasjroet maken het de Joodse mensen niet gemakkelijk. Vooraleer zij naar een restaurant gaan moeten zij kiezen voor een restaurant met gerechten die met melk bereid zijn of met vlees. Door melk en vlees te scheiden (in dit laatste geval zal er bij een koffietje na natuurlijk geen melk geserveerd worden) verplicht men zich van een bepaalde tijd te wachten voor de vertering. De eerste vermelding van reine en onreine dieren, geschikte of niet-geschikte, vindt men in Leviticus 11 en in Deuteronomium 14. Als men Joods-orthodoxe vrienden wil ontvangen kan men bvb. neutrale koosjere patisserie vinden. Als u het gebak presenteert in de doos van de zaak, maakt u het hen gemakkelijk. Op het bord – bij voorkeur van glas – legt u dan een blaadje papier of een servetje. De koffie kunt u aanbieden in een theeglas. Het is een eer voor de Joodse persoon als u hem zelf de wijnfles laat openen.

5. Verdere informatie in

-R. Israël Meïr Lau: Practical Judaism, Modan Publishing House, Tel-Aviv 1997

-Y. Deutsch: Judaism in Christian Eyes, Ethnographic Descriptions of Jews and Judaism in Early Modern Europe, Oxford University Press, New York 2012

-M. Maimonides: Le Livre des Commandements, uitg. L'age d'homme, Lausanne 1990 (met Index Bijbelse plaatsen en een alfabetische Concordantie)

Wij wensen u een vruchtbare Israëlzondag